

ALMENT INNLIT OG ALMENT PRESS OG STRESS

HELDUR ENN AT **HERÐA** LÓGINA UM **ALMENT** INNLIT OG **STEINGJA** ALMENNA
UMSITING FYRI MEIRA INNLITI, EIGUR ALMENNI **SEKTORIN** AT VERÐA **LATIN**
MEIRA **UPP**, SKRIVAR **GESTUR HOVGAARD** Í HESUM **KJAKUPPLEGGI**

KJAK

Gestur Hovgaard
post@sosialurin.fo

Tað er fullkomiliga skeivt at herða innlitslógina og steingja almenna geiran enn meira fyri innliti, tí umsitingin sambært landsstýrismanninum í vinnumálum líður undir stórum trýsti. Talan er í veruleikanum um eitt trýst, sum botnar í heilt øðrum viðurskiftum, millum annað reform-mani frá politikarunum sjálvum. Økt press og stress kunnu vit eisini best fyrbygja við at koma burturúr tí køvandi stýringsmani, sum hevur eyðkennt almenna umsiting seinastu nógvu árin, og tað er at lata almenna sektorin upp, heldur enn at stongja hann niður.

Alment innlit er ikki trupulleikin

Johan Dahl endurtekur síni argument á in.fo tann 21. mars: tað er ov trupult at samskifta millum sentralumsiting (landstýrismann) og aðrar partar av tí almenna, harundir stovnar av meiri og minni partafelagslíknandi slagi. Eisini hava embætisfólk sínámillum trupult við at samskifta og føla seg trýst í sínum arbeiði av hesum stóra opinleikanum í almennu umsitingini.

Tað kundi verið áhugavert, um Johan Dahl greiddi ítøkiliga frá, í hvørjum førum hann heldur tað vera neyðugt at útiloka møguleikarnar fyri almennum innliti, tí tað hevði styrkt munandi um hansara argument. Ella kanska embætisfólkini sjálvi út-

talað seg um, í hvønn mun tey føla seg trýst?

Fyri at stuðla sínum argumentum vísir Johan Dahl til donsku lógina um alment innlit. Hann gloymir tó at nevna, at nýggja danska innlitslógina er tann mest afturlatna í øllum Skandinavia, og nógvir serfrøðingar hava ikki lagt fingrarnar ímillum, tá teir hava kritiserat demokratiska undirskotið í lógini. Serliga reglan, ið Johan sjálvur tekur fram sum eitt positivt dømi, tann um at innlit kann steðgast um tað er ov krevjandi, var helst mest kritiseraða greinin. Tað varð hon, tí talan er um eina *gummiparagraf*, har tað verður latið upp til maktavaran at avgera, nær ein innlitsumsókn er ov krevjandi og tiskil kann verða avvíst við hesum argumentið sum undanfærslu.

Í spurninginum um almenn partafeløg brúkar vinnumálaráðharrin ikki donsku lógina sum argument. Kanska er tað tí, at danska lóggávan leggur upp til økt innlit í almenn partafeløg, ikki minni innlit. Sum er, gevur føroyska lógin ikki innlit í almenn partafeløg, og at hetta heldur ikki skal verða so verður begrundað, tá Johan sigur: »*Hinvegin kunnu almenn partafeløg fylgja øðrum reglum um góðan leiðslu, brúka dygdarskipanir o.a. og verða opin í øllum fyri kundan týðandi málum. Eisini hevur partaeigarin møguleika at seta spurningar um øll viðkomandi viðurskifti í felagnum.*« Hetta argumentið er heilt av lagi, tí her blandast saman tvey heilt ymisk viðurskifti, demokrati og umsiting, har borgarin verður reduseraður til ein »kunda«,

og demokrati gjørt til ein spurning um *leiðslu* og *dygdarskipanir*.

Alment stress og press

– Nakrir pástandir um væntandi opinleika og demokrati

Júst í nevndi redusering av borgaranum til ein kunda og av demokrati til umsiting, liggur forkláringin uppá tað press og stress, sum sentralumsitingin sambært Johan Dahl líður undir. Eg vil pástanda, at henda diagnosan er galdandi fyri almennar stovnar sum heild, og skal geva 3 forkláringar.

Politisering av sentralumsitingini

Lat meg byrja við sentralumsitingini, ið eftir øllum at døma hevur stórar trupulleikar av innlitsumbønnum. Men kanska forkláringin uppá press og stress heldur liggur í broyttum viðurskiftum millum politiska leiðslu og embætisfærslu. Embætisfólkini hava sum grunduppgevu at umsita rætt og rímligt, umframt at búna politiskar tankar til tað, sum er skilagott. Nú hava tey eisini fingið til uppgávu at vera »strategar« hjá politisku leiðsluni, t.e. at fremja mál, ið eru politiskt avgjörd frammanundan. Fyrra uppgávan merkir, at embætisfólkini brúka sín fakliga kunnleika at finna skilabestu loysnina. Seinna uppgávan merkir, at skilabesta loysnin er funnin, og at embætisfólkini skulu finna argumentini fyri henni. Hetta gevur tveir trupulleikar. Tann fyrri er, at hóast tey hava fingið øktar byrðar sum »politiskir strategar« (uttan harvið at

leggja tey undir at vera politiskt litað, tí tað er als ikki meiningin), so hvørva tær klassisku uppgávarnar tó ikki. Tann seinni er, at tey koma alt ov ofta í andsøgn við seg sjálvan, tá politisku harraboðini siga eitt, og teirra fakkunnleiki sigur nakað annað. Tí er onki løgið í, at sentralumsitingin verður stressað og pressað, og tað merkist óivað út á stovnarnar eisini, men hevur bara onki við alment innlit at gera.

Politisk broytingar-mani

Onnur forkláringin er, at tað nú í nógv ár er farin fram ein meira ella minni ógrundað og í fleiri førum vitleys umskipan av tí almenna sektorinum. Vit hava sæð samanleggingar, niðurleggingar, umleggingar, privatiseringar og lisiteringar uttan neyðugt umhugsni og nærlagni, t.e. neyðugu opnu og demokratisku viðgerðina. Sum eitt dømi av mongum loyvi eg mær at sitera Elina Heinesen: »*Í 2006 høvdu vit eitt útflutningsráð, sum varð rópt Menningarstovan, og vit høvdu Ferðaráð Føroya. Bæði stovnar undir Vinnu-málaráðnum. So blivu hesi ráð lögð saman og blivu til SamVit í 2007. So bleiv SamVit lagt saman við Uttanríkisráðnum í 2009 – ella rættari: hvarv onkustaðni har í rokanum. So bleiv Uttanríkisráðið lagt saman við Løgmannsskrivstovuni eftir valið í 2011 og bleiv til Uttanríkisráðstovna, meðan ferðavinnan reykt yvir til Vinnu-málaráðið aftur. So bleiv eitt nýtt Ferðaráð stovnað í 2012. Og nú skal eitt Útflutningsráð stovnast enn einaferð – kanska longu nú í 2013. Vit eru*